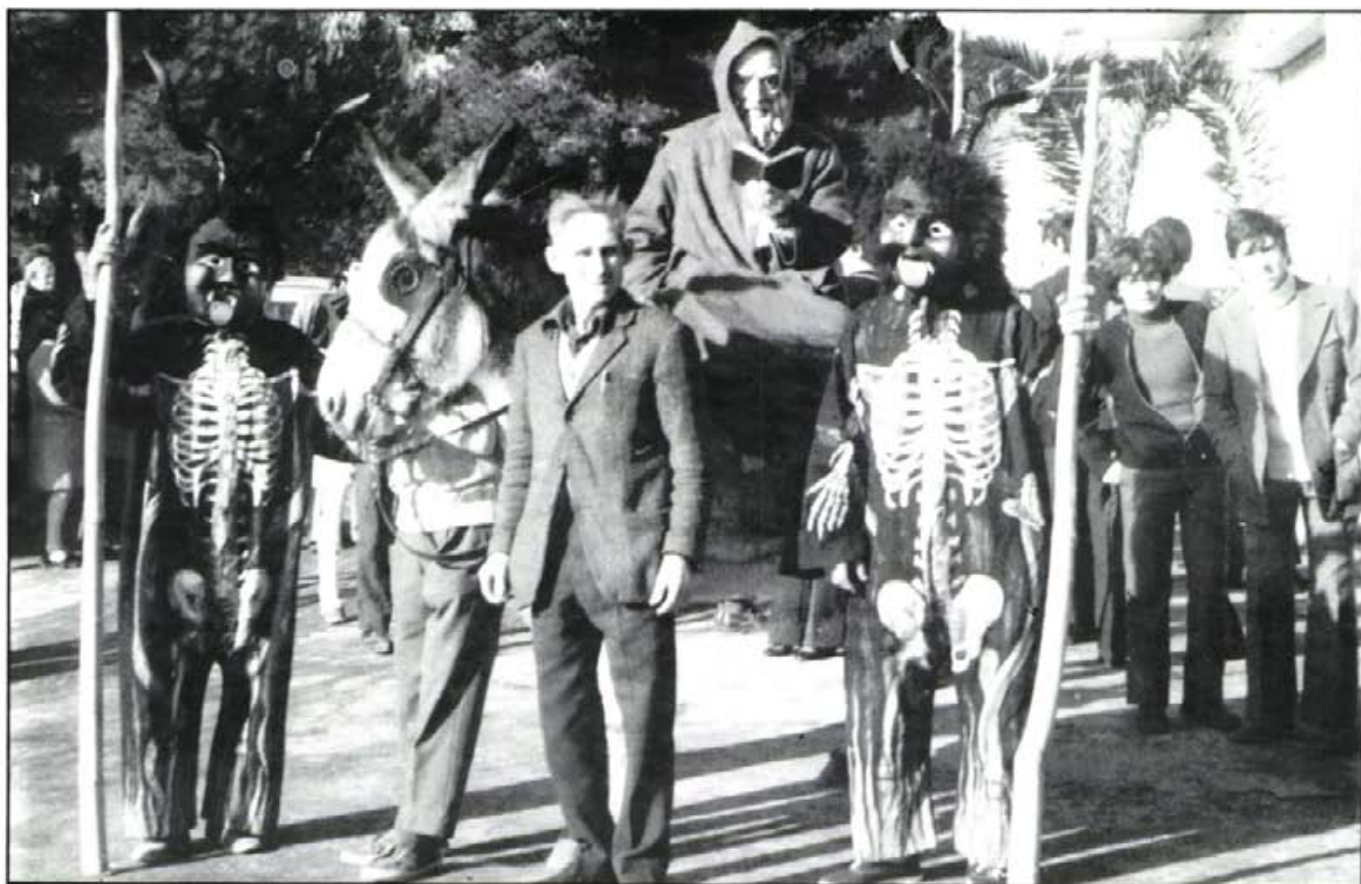

I A DESSET SANT ANTONI...

ARRIBAREN ELS REIS Foto: 2000 U

sumari

* LA FESTA DE SANT ANTONI ABAT.

Distintes col.laboracions en torn de la festa.

(planes 2, 3 i 12)

* ELS QUI DUEN LA FESTA DE SANT ANTONI

Opinions dels Obrers.

(planes 6 i 7)

* NOTICIARI

(planes 4 i 5)

* ESPORTS

* MES COL.LABORACIONS.

SANT ANTONI, QUINA FESTA

Antoni Gili.

Altra volta els artanencs som convocats per la tradició a participar a la festa que duim més aficada dins el cor tots els qui tenguérem la sort de néixer en aquest poble anomenat Artà.

Què direm de la festa de Sant Antoni? Ja se n'ha escrit tant! Temps passat la festa es feia senzillament i no es pensava en la recerca de la seva història. Era una festa encantadora, perquè era tot el cor que la sentia i l'expressava. No voldríem per mai llevar-li aquest encantament.

Però vengueren els temps de la publicitat i hom es vol preguntar per moltes coses. Així mateix retreurem algunes notes de la festa artanenca de Sant Antoni, després d'haverla poguda analitzar i contemplar.

Festa antiga.— Els orígens de la festa es perden dins la boira del temps passat. Com a punts forts de la permanència de la festa s'ha de retreure l'existència de l'obreria que ja té més de 300 anys en la seva estructuració actual i això no significa que ja abans no existissin els obrers.

La figura del **dimoni** ben documentat l'any 1749, sense voler dir que no prengué part a la festa en anys anteriors. En la festa de l'any 1719 apareixen despeses per la **comèdia de Sant Antoni** en la qual comparexeria sens dubte un **dimoni**.

Festa folklòrica.— La festa de Sant Antoni ha estat viscuda pel poble artanenc, segle darrera segle, sense adonar-se'n de fer folklore. És una festa folklòrica però no per declaració oficial, ja que tot folklore fet per la galeria deixa de ser folklore, almenys folklore de casta bona i autèntic. Per fer la festa els artanencs no precisen de cap programació per endavant. La festa de Sant Antoni Abat a Artà és una festa encaixonada i, sense cap programa preparat, els artanencs dia 17 de gener compareixen a la vila, devers les nou del matí comencen a revoltar pel poble i devers les 11 se'n van al Coll de n'Abrines per anar a beneir.

Festa pagesa.— Era la festa en la qual participaven els pagesos, és a dir, els amos, els fills d'amo i els missatges. Les grans possessions de muntanya d'Artà eren de bestiar i tot això afavoria a la festa. Però semblantment festa pagesa perquè la festa de Sant Antoni era la festa de l'estament social dels pagesos —els grans arrendataris— que en el segle XVIII assoliren un gran esplendor econòmic que el transmatieren a la diada.

Festa autònoma.— La festa de Sant Antoni és una festa amb un grau molt elevat d'autonomia. Si atenem a la seva història no era festa que pagava l'Ajuntament. La cavalcada era presidida pel batle de la jurisdicció del

Marquesat de Bellpuig. La base econòmica de la festa s'assentava en les acaptes dels anyells i cabrits i en la recollida d'almoines provinents del bací de Sant Antoni i de la confraria. Alguns anys entre les almoines hi figuren quantitats del bací de Bellpuig. A l'església de Bellpuig hi havia un Sant Antoni que gaudiria de certa devoció.

Igualment la festa no era del tot parroquial en el sentit estricte i immediat de la paraula. Els administradors de la festa eren i encara ho són els mateixos obrers.

Festa neta.— És una festa que feim els artanencs per nosaltres mateixos. Si ve gent de fora poble a la festa bé i si no en ve també, sense voler dir que els artanencs no siquem hospitalaris vers les persones que visiten el poble. No duim orquestres ni grups teatrals. Nosaltres som els qui cantam gratuïtament. Els qui no entenen la festa ens acusen que no feim propaganda als periòdics o a la televisió, oblidant que la nostra festa de Sant Antoni no és per a la galeria. Bé ho han entès els distints ajuntaments d'Artà en no demanar cap títol postís de declaració de festa típica o d'interès turístic.

I ara unes gloses que ja empenyen per sortir defora:

Artanencs, altra vegada
Sant Antoni venerem
i a "Completes" cantarem
de ses cançons sa tonada
i es vespre, a sa torrada,
tots junts mos aplegarem.

El s'endemà recorrerem
ben contents sa cavalcada
i a l'ofici en companyada
a l'església part prendrem
i fins l'any qui ve esperarem
tornar fer una altra festada.

Molts d'anys i Visca Sant Antoni!

saló de bellesa

ESTEL D'AUBA

Isabel Solano
Esteticista titulada

Carrer Joan XXIII, 19-1ª - Tel. 56 29 50

ARTA (Mallorca)

Maquillatges
Neteja de cutis
Depilacions
Tractaments facials i corporals
Tractaments anticelulítics
Drenatge linfàtic.

NOVETAT

Tenim a la seva disposició:

DEPILACIÓ ELECTRICA

Col·laboració

Filats Parats

Fer de.

Com deu ser que en mallorquí molts d'oficis es descriuen dient "fa de..." fuster, per exemple? En mallorquí no deim que en Biel "és" picapedrer, sinó que "fa de" picapedrer.

També és curiós observar que aquesta forma de designar s'usa amb els menestrals, i així si en Joan "fa de" ferrer, en Toni "és" metge, o misser... Més encara: en Bernat "és" pagès, però si deim que en Biel, en Joan o en Toni "fan de" pagès, ja no deim el mateix.

Estiram el fil? En el subconscient col·lectiu d'aquesta terra l'ofici natural seria el de conrador. Les altres activitats serien ocasionals i per necessitats derivades del principal. Si aquesta situació va ser real ho degué ser en temps molt reculats, de petites comunitats forçades per l'aïllament a ser autosuficients. El canvi, però, no hauria afectat la designació. Encara "feim de". Ja hi tornarem, al tema.

SANT ANTONI

Gloriós. Amb aquesta festa ens hauríem de servir dels moderns mitjans per retenir o recuperar allò que el temps es cuida de fondre.

Jo enregistraria dues seqüències. Una a la covalcada. La costa des d'es Marxando fins a can Colau Xina. Els cavalls, a l'escapada. El risc improbable, però possible, de fer un bolic de cavall, genet i espectadors. La pessigolla de fregar l'horror i escapar-se'n. Genets sense altra sella que la suor de la bèstia, bruta secreció ennoblida per l'esforç gratuït, innecessari, va. Genets acalats, amb brida ennoblida per cames que es voldrien aplegar de tot, engatats de l'aire que envesteixen, la vista cercant el forat més inversemblant per entre la resta de muntures i les fileres d'espectadors. "Què fas!? Són els temeraris.

També genets engalavernats com una falca sempre a punt d'aturar el desveri, braç atent a la tibada i posat elegant. El poder sobre la bèstia, la bellesa de la contenció.

I els que s'ho miren, amb part en l'atzar d'un soscaire i en la joia de ser-hi a tocar. Us ho imaginau gravat a càmera ràpida - o sigui, lenta - amb una ària d'una soprano com a música de fons? L'eterna carrera frenètica cap al no res.

Foner

La segona és de l'acompanyada. Esperar des de la plaça de s'Aigo el seguici que compareix pel revolt de ca na Morella. La bandera, l'ase i, a sobre?... sí, un dimoni usurpa el lloc del sant perseguit i burlat per l'altre llucifer que camina compassat amb la música que els segueix i els punteja el ritual. El que cavalca és el petit, el menys demoníac. Gira l'esquena a la bandera que obri el pas i contempla, triomfant, com el seu company, més vil, continua burlant-se de l'ermitanet que fa creus i més creus. Les fa en va. Atabalat per la temptació, no sent més música que la de l'espèrreig del foc etern. És l'únic que pateix en aquesta apoteosi sacrílega: el genet de les tenebres estén els braços i, canya fel·la en mà, estraçà el director de la música. Quin concert!

I els que s'ho miren... Mai no hauria pensat que, a tants d'anys d'haver fet lloc a aquesta imatge, n'hagués d'evocar el seu efecte subversiu, tot i que l'intent temerari del maligne sempre acabàs estroncat. El sant, pacient i perseverant, arriba al temple i l'ofici solemne culmina i santifica l'antiga celebració pagana del solstici d'hivern, del naixement de la llum, de la vida.

BELLPUIG
ARTA

REVISTA QUINZENAL
Nº 13 GENER 1990
REDACCIO
I ADMINISTRACIO:
C. Rafel Blanes, 10, 1º ARTA
Dipòsit legat: P.M. 57-1969
IMPRIMEIX:

 Gràfiques Llevant
 C/ Ciutat, 55. ARTA.

HAN COL·LABORAT A AQUEST NUMERO:

 G. Bisquerra, C. Obrador, P. Ginard, A. Gili, R. Umbert,
 J. Morey, P. Xim, CAZO, J. GIL
ADMINISTRADOR:

 G. Bisquerra (Tf. 562288). Col·laboren: C. Guerrero, Mª A. Sureda.

Nova il.luminació

A la fi s'ha posat llum a una zona que ja BELLPUIG, en les seves planes, va suggerir que es fes degut a l'alta perillositat que engendre la circulació d'al.lots que hi ha quan surten d'entrenar del camp de futbol.

Es feia prou necessari i el que ens estranyava era còm no s'havia fet més prest.

Bé, aplaudim el fet, però (sempre hi ha un però), no la manera com s'ha duit a terme. Com podeu veure a la foto, entre uns i altres l'arribarem a tapar el nostre "pujol". La telefònica, mira, és estatal i no miren gaire prim. Però, un ajuntament que es dona de proteccionista de l'entorn, no té consol. Altra manera no heu trobat per fer-ho? Vos podem donar una altra suggerència? Dons, tal volta, amb uns aplics baixos enterrant la filassa... que ja n'hi ha prou amb els de telefònica!

Això és el progrès?

DEPURADORA

Segueix a bon ritme el moviment de terres per a la construcció de la depuradora pel sistema de llecunatge forçat.

Ja vàrem informar al nº 17 de les quantitats de terra que s'han de remoure per a la seva confecció. El que hem volgut dur avui és el document gràfic de dites obres com bé ho demostren les fotos.

Noticiari

BETLEM

El passat dia 25 de desembre i com ja és costum, es va celebrar el Betlem vivent de Nadal a Sant Salvador.

Molta gent es donà cita aquest horabaixa per contemplar aquest bonic espectacle i que enguany tingué algunes novetats que encara el feren més atractiu.

CONCERT

Com ja s'ha fet habitual també es va celebrar el concert de Nadal al convent, enguany a càrrec del Quintet de Corda de l'Orquestra Simfònica de Balears.

El concert va agradar molt però tingué poca gent, (poc més d'un centenar de persones), potser degut a la inclemència del temps o tal volta perquè la gent no va estar molt informada. Així i tot els que assistiren sortiren satisfets.

ESCLAFITS I CASTANYETES

El dissabte dia 13 a les 6 del capvespre, hi haurà una ballada popular de Sant Antoni a la Plaça Conqueridor, organitzada per l'agrupació local "Esclafits i Castanyetes".

Actuaran Aires de Pageia, Sarau Alcudienc, Marjal en Festa i Tramudança, a més del grup organitzador.

AREA URBANA Desembre 89

Dia 2	24,8 litres m2.
Dia 3	20,4 litres m2.
Dia 6	2,- litres m2.
Dia 10	1,- litres m2.
Dia 26	23,7 litres m2.
Dia 29	6,- litres m2.
Dia 30	43,- litres m2.
Dia 31	3,5 litres m2.
Total	124,4 litres m2.

EL REI HERODES.- Després d'una trentena d'anys s'ha tornat escoltar dins el pati de butaques allò de "...el rei Herodes s'enrabia perquè el Bonjesús és nat..."

Ha estat el "Grup Escènic Artanenc" qui va posar en escena la tan coneguda i clàssica obra del Rei Herodes dies 6 i 7 d'aquest mateix mes al teatre del Pares Franciscans. L'obra, per a molts coneguda, era una adaptació feta per Fermín Gómez i Sebastià Nicolau estrenada a Manacor l'any 1937.

Molta de gent del nombrós públic que hi assistí es sentia identificada amb els personatges ja que qui més qui manco (entre la gent major, s'enten) ho havia representat o almenys l'havia vista i la recordava.

Hi ha que dir que aquesta vegada els actors se lluien ja que va estar molt ben representada i molt ben ambientada tan de decorats com d'efectes especials.

Al.lots, n'esteis d'enhonorabona i que per molts d'anys la pogueu representar i noltros venir-hi.

REIS

El dissabte de la festa dels Reis com ja és tradició, hi hagué l'arribada dels REIS MAGS. Molta de gent, petita i gran, va acudir al carrer Ciutat per on tenia que passar la comitiva a la qual va acompanyar fins a l'Ajuntament, on es va fer el discurs de benvinguda als Reis per part del batle. Després els Reis feren el seu discurs donant abundància de caramels als al.lotets. Seguidament es va fer l'entrega dels regals al mateix Ajuntament, i no com els darrers anys és feia a domicili. Una altra diferència de l'any passat va ser que els Reis arribaren damunt unes grandioses carrosses i no a peu com el darrer any, i que enguany els Reis varen estrenar nous i flamants vestits.

entrevista

JAUME GIL

L'amo en Miquel de Xiclari (EPD), el dimoni petit i l'amo en Jaume Gil.

Un dels personatges de l'Obreria de Sant Antoni que any rera any es cuida de que aquesta popular festa surti llúida i es pugui celebrar amb tot l'esplendor i joia que es mereix, és sens dubte l'amo en Jaume Gil.

Aquest homo fa més de 35 anys que perteneix a l'Obreria, al principi ajudant i actualment es pot dir que du el pes de la festa.

Ens diu que al principi del seu recolzament a l'Obreria i durant molts d'anys, la situació econòmica era més bé precària i només es salvava gràcies a la generositat d'algunes famílies riques del poble a instàncies dels Obrers. Fins que arribà que es feia insostenible i acudiren a l'Ajuntament, quan aleshores el batle era l'amo en Miquel Artigues (E.P.D.) i li presentaren el greu problema. El batle va respondre que per aquest cap no acabaria la festa i donar suport als Obrers mitjançant el repart de l'arena pels fogarons i carrers on tenia que passar la cavalcada i també cercar i repartir molta llenya i que la música els sortís gratuïta i també els premis del bestiar.

D'aquesta manera va asentar un bon precedent i des de llavors l'economia de l'Obreria està sanejada.

B.- L'amo en Jaume, com teniu enguany la festa?

J.- Bé, la festa de Sant Antoni està encarrilada i quasi podem dir que camina per sí sola.

B.- Qui sou els que duis el truí actualment a l'Obreria?

J.- Els Obrers som jo i en Miquel de Xiclari. Però ens ajuden un bon grapat de gent desinteressada que fa que tot vagi envant.

B.- Quins Obrers recordau amb més anyorança?

J.- Als meus principis hi havia l'amo en Tomeu de Carrossa, l'amo en Joan Terrés, el tio Miquel de Xiclari, i també els vicaris don Pep Jordana i darrerament Mn. Gili, un gran col·laborador de la festa de Sant Antoni. De tots ells guard un bon record.

B.- Quants de fogarons es fan actualment, i teniu problemes o no amb la cerca de la llenya?

J.- Crec que es fan entre 35 i 40 fogarons. El problema sí que ja comença a ser greu en quant a la llenya. Els darrers anys encara trobarem qualche cosa per on han fet el golf de Sos Sastres, però enguany no sé on es pegarà el salt. De cada any va més escassa.

SANT ANTONI - 90

B.- Els "dimonis" tenen paga actualment, ja que sembla que sempre són els mateixos?

J.- Tenen una paga però és més una compensació a l'esforç que fan durant aquests tres dies de festa. També alegrem un poc a "Sant Antoni", però tot això és poca cosa. Ho fan crec més per afició que pels dobbers. En temps primer els vestits dels dimonis els tenien els parellers majors de les possessions i els traspassaven d'uns als altres i havia més ganes i rivalitats.

B.- Quin acte trobau més lluït de la festa?

J.- Sens dubte que per jo és la cavalcada, sempre que el temps ens sia propici.

B.- Enguany tenc entès que el truí és a ca vostra?

J.- Sí, és fa un any a la casa de cada Obrer i enguany em toca a ca nostra. Esper l'assistència de tots els que vulguin venir, tant a l'acompanyada a les completes com a cantar l'argument al final de l'ofici del dia de Sant Antoni. Tothom serà ben arribat.

Així ho creim i esperam que s'acompleixin els bons desitjos de l'amo en Jaume de que la festa sia un veritable èxit per tots.

També hem volgut saber el parer de l'altra Obrer de Sant Antoni, en Miquel Cursach, a) de Xiclari, un jove entusiasta d'aquesta festa, i que és el successor del que ho va ser per espai de més de cinquanta anys i que tothom recorda amb anyorança: l'amo en Miquel de Xiclari (EPD).

En Miquel ens conta que ell va entrar a formar part de l'Obreria a l'any 1984 coincidint amb la primera Trobada de Dimonis a Manacor. Recorda que també va ser Obrer a més del seu pare, el seu repadrí juntament amb un germà seu. També ens diu que els Obrers només són ell i l'amo en Jaume Gil, però que compten sempre amb l'ajuda de molta gent desinteressada, especialment ara d'en Pere Pep Gil. També l'Ajuntament hi té un paper important a la preparació, tant material, financiera i d'ordre a la festa.

B.- Miquel, creus que sou suficients els qui vos cuidau de la festa de Sant Antoni?

M.- Som suficients degut a que contem i ho sabem de sempre, amb el costat de l'Ajuntament i de la gent que ens recolza.

B.- L'Obreria és deficitària o més bé s'autofinancia sola?

M.- Cada any l'Obreria té un pressupost diferent. Depèn de la capta que fa al poble. Un any que és ploguè és molt diferent de si el temps acompanya. Hem d'actuar segons aquestes ventatges i desventatges, i sempre hem de pensar que dins un any ve un altre Sant Antoni, i hi ha moltes despeses, com poden ser el fer vestits nous als dimonis, a Sant Antoni o arreglar les caretes, etc. però entre el nostre esforç i dedicació i la col·laboració de l'Ajuntament i del poble (gent que

MIQUEL CURSACH

L'amo en Jaume Gil i en Miquel de Xiclari, els dos Obrers de la festa de Sant Antoni.

dóna regals i que col·labora d'altres maneres), la festa va envant.

B.- Demanarieu més col·laboració al poble, o creus que estau suficientment recolçats?

M.- Crec que és el punt més brillant de la festa de Sant Antoni. Tot el que es fa i tots els premis que es donen són gràcies a la gran col·la-

boració de la gent. I si dic que el poble col·labora, igualment tenc que dir que el poble participa, ja que la base de la festa és la participació a la mateixa i per tant, si surt llúida i a gust dels organitzadors és perquè la gent s'hi aboca, compartint i participant d'un mateix ideal i d'uns mateixos desitjos: Fer Festa.

G. Bisquera.

Semblança del pressupost de l'any 1924 amb el dels darrers anys que va damunt les 100.000 pesetes.

programa de festes

SANT ANTONI/90

DIMARTS, 16 DE GENER

A les 9 hores

Tradicional capta pel poble, amb acompanyament de la música, Agrupació Artà balla i canta i els dimonis.

A les 19 hores

Sortida de Ca l'Obrer per assistir a Completes, acompanyats per la banda de música i els dimonis. Es convida a tothom a assistir-hi, cantant les cançons tradicionals.

A les 19,30

Encesa dels fogarons. Es recomana no tirar coets, en favor de la festa.

DIMECRES DIA 17

A les 9,30

Començament de la cavalcada pels carrers de costum.

A les 10,45

Aplegament an es Coll de n'Abrines i sortida de l'acompanyada per anar a beneir. Hi pot prendre part tota casta de bestiar, muntat, enganxat o en estols. Tots els participants seran obsequiats amb un número pels premis. Mentrestant, la Societat Colombòfila Artanenca amollarà coloms missatgers.

A les 12 hores

Al temple parroquial, Ofici Solemne, celebrat per Mn. Joan Servera Terrassa. Es ballarà l'Oferta.

A les 12,45

Refresc ofert per l'Obreria, enguany a Ca l'Obrer l'amo en Jaume Gil, carrer del Mal Lloc, on es cantarà l'Argument, fet per Antoni Ginard, a) Butler.

A les 18 hores

Concert al convent dels Franciscans a càrrec de Carlo D'Auria (violí) i Miquel Estelrich (piano).

A les 20,30

Ball obert a la Plaça Conqueridor, organitzat per "Artà balla i canta".

ecos

NACIMIENTOS

Día 6 de Diciembre.- **Margarita Gili Riera**, hija de Pedro y María. C/. Amadeo, nº 7.

Día 18.- **María Massanet Rico**, hija de Juan y Catalina. C/. Amadeo nº 9.

MATRIMONIOS

Día 2 diciembre.- **Juan Sureda Amorós** con **Mª Antonia Matamalas Mesanet**. N.Dom. :Predio Sauma.

Día 2.- **Jaime Nicolau Ginard** con **Catalina Pilar Carrió Ginard**. N.D. C/. Sesgo 4.

Día 16.- **Antonio Ginard Perelló** con **Antonia L. García Sosa**. N.D. C/. Teulera 6.

Día 16.- **Antonio Riera Ginard** con **Mª Isabel Lliteras Bernad**. N.D. C/. Jaime Llinés s/n. de San Lorenzo.

Día 23.- **Julio Teran Beiges** con **María Sancho Mestre**. N.D. C/. M. Blanes 33

Día 23.- **Miguel Galmés Roig** con **María José Ramírez Ruiz**. N.D. C/. Menorca 6 de San Lorenzo.

DEFUNCIONES

Día 1 diciembre.- **Jaime Piris Gelabert**, a) Siurell. 64 años. C/. Sorteta 56.

Día 13.- **Micaela Mayol Servera**, a) Tástara. 97 años. C/. Ciutat. 12.

Día 20.- **Margarita Santandreu Servera**, a) de S'Hort de'n Sallat. 84 años. C/. Nueva 25.

Día 20.- **Miguel Estelrich Gili**, a) de Son Calletes. 87 años. C/. Major, 14.

endevineta

d'en Pere Xim

Solució al nº 19:
Sa campana.

Sempre té por de no arribar, el temps sempre li escasseja, el qui l'estorba el mareja, això li passa per frissar, si no la fa avui la farà demà, si a la nit no va de gresca.

Solució al proper número

Avda. Ferrocarril, 2-1er.

Tel. 835221 - ARTA

PSICOLOGIA INFANTIL
I D'ADULTS

AQUEST LOCAL RESTARÀ
OBERT A PARTIR DEL MES DE
DESEMBRE

- * Psicodiagnòstics
- * Transtorns per ansietat
- * Processos depresius
- * Problemes de conducta
- * Problemes d'aprenentatge
- * Entrenament en habilitats socials.
- * Entrenament en relaxació.

Per sol·licitar hora:

Dilluns, de 17 a 20 h.

Dimarts, de 17 a 20 h.

Dimecres, de 10 a 13

i de 17 a 20 h.

Dijous, de 17 a 20 h.

ES BOU I ES PORC (I)

Una vegada de l'any catany pitany, un misatge mitja pell, térbol com s'oli verjo, cap de dextral i cames de gatzoll, bedulot, tenral i xeca meca anomenat Toni Jeroni, anà a sa Fira d'es Trespolet per veure si vendria un bou potou, acostellat, esmolucat i aixellat.

Vet aquí, que tot just passà per davant sa botiga des sabater Arnau de la nau, un menestral li digué:

- Jas. Aquesta sí que és verda. Toni, a on vas amb aquest porc?

- No és cap porc. Això és un bou.

- Porc i redeporc és ell. El te vols jugar que és un porc?

- Ja està dit. Tenguem feta sa barrina, -va respondre en Toni- Si és porc és vostre i si és bou quedarà per meu.

- Està bé. Anem a contar-ho a n'es mestre.

Pujen a s'oficina d'es taller, a on es mestre taiava quatre empenes de roba de gruix, fentlo goïtar per sa finestra.

- Mestre Arnau, aquest jove diu que aqueix animal és un bou i jo dic que és un porc. Qui té sa raó des dos, ell o jo?

- Es un porc i ben porc -respongué es mestre.

- M'heu gonyat, no tenc proves que valguin. Vostre és s'animal -va dir en Toni, i se'n tornà cap a caseva deixant es bou a sa sabateria. Encara no tocà peu dins s'esquinzell, son pare li digué:

- Ara ja has venut es bou, Toni?

- Si fa, que l'he venut, però no el cobraré fins d'ací unes dietes.

Des cap d'uns quants dies agafa tapins i es fa de cos present a aquella sabataria, tot i vestit de levita, diguent que n'era es senyor d'un gran establiment de calçat de Madrid i sa seva intenció era fer una compra molt grossa de sabates i espadenyes. Es mestre n'Arnau el feu pujar a dalt de s'oficina i quan hi foren dedins, en Toni se treu una verga de bou que duia amagada dins sa colga des calçons i comença a bresteure-li vergades mentre li deia:

- Que era, porc o bou, en mestre sabater? Eh! Mestre sabater?

- Per amor de Déu i de sa Mare, no em mateu, -cridava es mestre-. Vos pagaré lo que valgui es bou i 10 com ell.

En Toni demanà una dobberada i quan la tengué, deixà es mestre tot esturmiat, ple de cops, bonys i bues, fugint corrents a la cameta.

Devers Son Pijulí trobà En Pau Manxeta que cavava un saió de monestrells.

- Eh! El sen Pau! Què vol un homo per anar a sa sabateria de mestre n'Arnau i direu: és porc o bou?

- Cent vellons.

En Toni los hi donà i tot xarpat se n'hi va. No era dues passes lluny de sa casa com digué:

- Que és, porc o bou?

Sentint semblant bramulada tots es mossos que ja sabien fil per randa lo que havia succeït, l'emprenen amb s'estirapeu, bitzego, grums de serol, bigalot i costalleador. Quan voltà es portal deixà mitja orella per mor d'una guitzolinada des mosset. Diassangrat, correngué sa corema per tots sants.

Però en Toni no estava satisfet. Així que des cap d'un parei de dies es vesteix de metge. Quan es mosso segon el vegé, va dir:

- Mestre! El Bon Jesús mira per vós. Ara davalla un metge.

- Crida'l, crida'l que no puc més.

- Bon dia tenga! Que en sou metge vós?

- Sí -respon en Toni.

- Ai, senyó doctó! Faci sa bondat de pujar a voure es meu mestre. Està gaf no gaf ses galindaies.

En Toni pujà. Quan el me veu, manà a tots es sabaters que anassin a cercar vaumes i herba de cops, per desinflar mestre n'Arnau. Quedà tot sòl i li diu:

- Que és porc o bou?

- Per amor de Déu i ses llàgrimes del rosari. No m'acabeu de matar. Demanau Llorito i Sineu, però no em mateu.

En Toni va ser obedient i voluntari. El deixà pelat com un jonc de fuies, procurant tocar el dos mesclat amb una tìmbola de cames.

Sa mare amb aquella dobberada li etzibà:

- Toni, que és bou o porc?

- Mu mare, en fer ses matances heu sa breu, com parenta, es temps dóna per bé.

(1) D'aquesta rondalla en són conegudes diverses versions. La primera versió la devem a l'insigne folklorista Don Andreu Ferrer Ginard, es mestre Sagristà. Un home incomprès per la totalitat dels qui, per llei d'agraïment, haurien de retre-li l'homenatge a que és mereixedor. Clama al cel la desídia oficial vers l'il·lustre pedagog, que ho donà tot, xepant-se de mig a mig, per enaltir la nostra història i costums.

Tal volta, les autoritats locals no sàpiguen que el carrer "Quatre Cantons", per els nostres avis, sia "es quatre cantons des mestre Sagristà". Motiu prou suficient per demostrar-nos l'extraordinària popularitat d'aquella persona santa i sàvia.

I havent encetat el pot injust de l'oblidança, què en direm de l'amo En Pep Pepes, el sofrony més obert que es coneix? De l'amo Andreu Femenias Casellas, el batle que donà la benvinguda al ferrocarril l'any 1921. Del notari Massot, angelical satíric que havés llaçat un poll botant. Personatges tots ells artanencs lligats al poble i amb una sola tara: la d'haver estimat Artà des de la llar incommensurable del carrer dels Quatre Cantons i confins.

CELLER CA'N FARO

25 ANYS DE SERVEI

Entrada primitiva del Celler a l'any 1964, data en que es va inaugurar.

El passat dia 19 de desembre va fer 25 anys que es va inaugurar el Celler de CA'N FARO.

Aquesta data, important al nostre poble, va passar inadvertida per molta de gent perquè els propietaris del Celler no ho varen voler airejar, celebrant-ho només a nivell familiar.

El matrimoni, format per en Bernat i n'Antònia, va obrir l'establiment al públic pocs mesos després de la Mare de Déu dels missatges de l'any 1964, on havien fet de conradors a la Curia Vella. Compraren la casa del carrer Mestral 4, i començaren la feina de restaurant,

tenint que espabilar-se perquè a més tenien que cuidar encara dels seus dos fills, n'Antònia, de 12 anys i en Guillem, de 4.

L'any 1968 feren el saló a d'alt caseva i el 1975 compraren la casa del carrer Ciutat on hi habilitaren el bar. No cal dir que el Celler CA'N FARO ha estat i és encara tot una institució dins Artà, ja que va ser el pioner dels restaurants, amb menjar cassolà i duit sempre entre família. Ara ja són tres els matrimonis (en Faro i els dos fills casats), els que estan al front del negoci. Tothom sap del bon quefer i tracte que han sabut donar als artanencs i a molts altres de fora que han recalat al seu establiment, fent que la seva fama de bons cuiners s'hagi estesa.

Enhorabona a tots i que puguin veure les noccs d'or.

Detall de la fogaça al saló del Celler.

De la Residència

El passat dia 9 es va reunir el patronat de la Residència de Persones Majors i un dels punts de l'ordre del dia contemplava el balanç de 1989 i que tingué el següent resultat:

ENTRADES:	13.067.861
SORTIDES:	13.006.100
Superavit:	61.761

Actualment es realitzen obres a la Residència que contemplen 12 noves habitacions, ampliació del menjador i de la bugaderia, entre altres.

El pressupost d'aquestes millores superen els 24 milions de pessetes, dels quals 10 milions són subvencionats per la Conselleria de Sanitat del Govern Balear. El que falta, està cobert per les següents aportacions:

Sa Nostra:	3.000.000,-
------------	-------------

El restant, són varies subvencions i les herències rebudes dels residents Maria Moyá i Antoni Torres.

S'ha de dir que malgrat es facin 12 habitacions noves, no hi haurà les places corresponents degut a que dues habitacions s'han hagut d'empresar per engrandir el menjador, i quatre més que s'han habilitat com a individuals. Així la Residència podrà acollir a 6 persones més de les que ara pot, però totes estaran més ben condicionades i amoblades amb mobiliari més adequat. També sempre en quedarà una a disposició permanent d'una possible urgència.

També es va decidir que per aquest any que estam hi haurà un augment de les quotes dels residents, com es fa cada any, i que reportarà prop d'un quatre per cent, i que els suposarà unes 1.500 pessetes.

Pensem que el poble d'Artà està d'enhonorabona, i també la direcció i els administradors, als que felicitem de bon de veres. El que ha succeït enguany potser enganyós, ja que no sempre hi haurà les ajudes d'enguany.

S'OFEREIXEN

FEINES DE CONSTRUCCIO I
DECORACIÓ DE JARDINS

Joan Llabata Morey
Plaça Conqueridor 8
Tel. 83 52 44 - ARTA.

Viatgi Millor
amb
Viatges Millor

Col·laboració

Pere Ginard

EFEMÈRIDES DE 1918

Aquest any, segons la gent d'edat (entre noltros com diuen ells o elles) el dissabte de Sant Antoni registrà una de les picarolades i cornadisses més importants i sorolloses de la història antantoniana.

Dia 16 al matí es feu la capta de costum. Música, Obrers, Dimonis i una currúa faresta d'al.lots tocant corns i picarols. El trui es feia a Ca Don Pere Josep Sureda Sancho, es capellà de Sa Canova.

L'eixordadissa arribà a un punt insuportable. Molt abans de l'encesa dels foguerons, els carrers estaven plens de gom a gom, farcits d'al.lotea i jovenalla que bramaven uns esglais més propis de l'aset d'En Serol que no pas de gorges humanes.

L'abundància de llenya donà peu per compondre 38 foguerons, i, com sempre, el de la Placeta des Marxando se'n dugué la palma d'or. També eren disforjos els des Trespolet i el de Ca'n Mondoï, avui Ca'n Sebastià Rum.

La Banda, dirigida per Don Toni Gili, Baflet, casi no podia arribar a la Parròquia degut a la saragassa popular de l'immens genter.

Les completes foren sensacionals. Ni va haver de Toni Toni! A la sortida, tot el poble trescà delitós la ronda dels foguerons, havent gresca general, bregues i qualque cop blau devers el blanc del rostre.

En canvi, la cavalcada va esser magrola. Poquíssim bestiar en contrast amb la gentada que vingué dels pobles veïns, la qual es sentí molesta per la manca del tradicional argument. Ni un sol glossador s'animà a escriure'l, tal volta en senyal de dol per l'òbit del Sen Rotget qui regularment el presentava. En Rotget, Bartomeu Maria Llitas, tenia bones arts, però no era espontani. Nadiu de Son Servera, casà amb Madò Francisca Ginart Julià, visquent un enfilai d'anys al carrer Terrassa, 7 i morint el 13 de novembre de 1917 als 79 anys d'edat, sense deixar descendència.

L'Ofici Major igualment és recordat com un model del fervor aratanenc vers Sant Antoni. Predicà el sermó Don Lluís Crespí, de Sineu. Si havem d'atendre el que ens han dit, l'homenet s'esbambolà davant l'entusiasme dels assistents a l'acte. Ell mateix, dalt la trona s'esbargia personalment, acabant l'homilia amb una "coda" final que ni En Rossini hagués millorat.

Com a anècdota afeguem que la careta del dimoni petit estrenà barba i mostatxos. La innovació no gaudí de les preferències clesiàstiques.

No estam en condicions d'assegurar qui foren les persones que actuaren com a dimonis. L'escorcoll fet arreu de la gent amb edat suficient per esbrinar-los els dubtes, poques solucions ens han dades.

Tenim l'amo en Toni Femenies Gelabert, Gurries (pare de mestre Pau Gurries casat amb Na Magdalena Clarita del carrer de s'Hort). L'amo en Toni l'any 1918 tenia 46 anys. Va neixer el 13 de Gener de 1872.

L'amo en Perico Fernández Sureda, falaguer com una titina, es trobava en 61 anys a l'esquena, ja que nasqué al 1857. En aquesta edat poca botera hi sol haver.

L'amo en Biel Sard Ferrer, Sisa, marit de Madò Magdalena Cursach Servera, Vanrella, germana d'en Toni Vanrell que feia de lleter, havia nascut al 1884 al carrer Botovant, 18. Es ben probable que en 34 anys fos un dels dimonis.

Mestre Joan Fernandez Ginard, Manuel, vingué al món el 14 de Febrer de 1899. Per tant es amb 19 anys de joventut, pensam si va ser el substitut de son pare, l'esmentat Pere Fernández, des de quasi un al·lot pucer.

També l'amo en Joan Servera Fernández, Metxo, podria esser un dels protagonistes perquè son edat era idònia; 34 anys. Doncs el 26 de Juliol de 1884 treia la testa a la vida al carrer de Ses Barraques, 7, i l'onze de Juliol de 1908 es va casar amb N'Antònia Gelabert Ginard, Pastera.

Per no disposar d'un sol paper acreditatiu, només citam els qui poguessin actuar com a dimonis a l'any 1918.

